

герой може да бъде — както се вижда и у Стаматов — не само и не единствено Човекът. Тук е още градът, тук са още различните душевни състояния, обществени настроения, умонагласи. Затова също може да се поспори — типологията на трудностите при създаване на един характер, действие и при създаване на едно състояние, което не можеш да „докоснеш с ръка“, но можеш да усетиш с една чувствителна душа, да усвоиш, да вникнеш в него с наблюдателност, съчувствие, толерантност и да оцелееш духовно след човешката драма, която си познал и премислил.

Така и със самотата у Г. П. Стаматов. Тя не е съзнателно търсена и избрана от него поза, не е и овладяно състояние, а е самота изстрадана, болезнена, една непрекъсната раздираща болка... И зад този толкова намръщен писател, иронизиран и остро сатиричен всъщност се крие творец с дълбока лирическа чувствителност. Нека я открием...

БЕЛЕЖКИ

¹ Цитатите от творби на Г. П. Стаматов и посочваните разкази в скоби след текста са, по изданието: Г. П. Стаматов. Съчинения в два тома. С., 1983.

² В. Василев. Живот в смъртта /поредица „Български критици“/. С., 1992, с. 158.

³ Ив. Хаджийски, Съчинения в два тома, т. 1, С., 1974, с. 84.

⁴ Ив. Радославов. Българска литература, 1880 — 1930. С., 1992, с. 69.

⁵ В. Миролубов /д-р К. Кръстев/, Г. П. Стаматов. — В: Млади и стари, С., 1907, с.

СВАТБЕНИ ОБИЧАИ И ОБРЕДИ У БЪЛГАРИТЕ В БЕСАРАБИЯ И ЮЖНА РУСИЯ

НИКОЛАЙ КОЛЕВ

Изучаването на празнично-обредната система на българите в Бесарабия и Южна Русия /дн. Украйна/ има важно значение за българската етнографска наука. Чрез описването им ще се помогне за възстановяване на обичаите и обредите на българите отпреди 100—150 години. Сравняването им с обичаите и обредите на населението в днешна България ще позволи установяването на селищата, от които са тръгнали българските емигранти. Това особено важи за места, където спомените за родния край са потънали в забрава.

За написването на това съобщение са използвани изследванията на Н. С. Державин, Вл. Дякович, Л. В. Маркова, Л. А. Демиденко, В. С. Зеленчук¹. Направен е опит за систематизиране на обичаите и обредите, свързани с втория важен цикъл от човешкия живот — сватбата — у българите в Бесарабия и Южна Русия. Проследен е процесът на взаимовлияния и взаимопрониквания между обичаите и обредите на българите емигранти и местното население /руси, украинци и молдовани/, както и динамиката на измененията в тази система на българското население.

Семейните обичаи и обреди на преселниците българи в Бесарабия и Южна Русия се запазват като система почти до средата на XX в. При това някои обичаи и обреди се съхраняват във вида от времето на преселването, без да претърпят развитие или влияние за заобикалящите ги етнически общности, докато при други подобно влияние е налице.

Типичните за българите форми на брак не са еднакво застъпени при българите в Бесарабия и Южна Русия. Така кражбата на невяста тук не е практикувана, докато *приставането* като форма на брак е срещано.

Л. А. Демиденко съобщава, че у българите у някои села в Болградска околия и в много села от Измаилски уезд са регистрирани такива форми на брак чрез приставане през първата половина на XIX в., докато при гагаузите преселници тази форма на брак е била широко застъпена. Същата авторка отбелязва интересен случай у молдаваните, където девойката често е инициатор на приставането, както и на самия брак. Това вероятно е остатък от епохата на

матриархата².

Приставането преследва чисто икономически цели: момъкът не плаща *бабахак* /бащина отплата/, а невестата не носела зестра и в краен случай не се стигало до правене на сватби. Приставането се смятало тук за унизително и позорно, защото всяко семейство иска да направи сватба на детето си по всички правила на традицията³.

В днешно време приставането е вече изчезнало при българите в Бесарабия и Южна Русия. Все още обаче се държи на зестрата, която невестата донася в къщата на своя съпруг. Става въпрос преди всичко за чеиза, който е на показ преди и по време на сватбата⁴.

Ако в началото на века женитбената възраст у бесарабските българи е 16—17 г. за момата и 17—20 г. за момъка, днес тази възрастова граница е завишена — за момите тя е 17—20, а за ергените 18—23 г., макар че са регистрирани бракове за моми на 15—16 г. и на ергени на 16 г. възраст. Родителите на момчето бързат да го оженят, преди да отиде войник от страх, че ако служи далеч, може да се ожени там.

Ако в миналото е спазвана ендогамията, днес има смесени бракове между българи, руси и украинци, а освен това има смесени бракове между селяни и граждани. Най-напред ендогамията е нарушена от българи, гагаузи и молдавяни⁵.

При избора на невеста или зет съгласието на родителите е първенствуващо, след което се взема предвид харесването на младите. Ако има такова съгласие от двете страни, се пристъпва към *сватуването*. То се извършва от специален сватовник /мъж или жена/, комуто в присъствие на родителите си момата отговаря дали е съгласна, или не да се омъжи за момъка. След дадената дума в определен ден, обикновено в събота вечер, момъкът отива с двама-трима негови най-близки, по-възрастни роднини и занася на момата *нишан*, *лишан* /знак, белег/, изразяващ се в пръстен, китка, свити в кърпа, където се връзват няколко златни монети⁶. Момата също дарява момъка с пръстен и китка, както и с шито от нея *чепре* /бродирана по краищата кърпа/. Даряват се и всички присъстващи, като се урежда и гощавка. На другия ден, в неделята, невестината майка отива у момкови, придружавана от жени, с вино и кравай.

След сватуването идва *годежът*. В някои села се прави един годеж, а в други два — малък и голям годеж. На него родителите на момъка отиват у бъдещата невеста и *одумват* /уговарят/ *бабаакъ* за родителите на момата и зестрата на момата, наричана *придане*, *приданіе*, както и всички подаръци, които ще се раздават по време на сватбата⁷. Деловите разговори на годежа се провеждат без участието на бъдещите младоженци — тя се намира в съседната стая, а момъкът е навън.

Ако се прави голям годеж, той се извършва обикновено в събота вечер отново в дома на невестата. Годеникът поднася на годеницата си подаръци, както е било „одумвано“ на малкия годеж. Същото прави и годеницата на годеника.

Годежите се придружават с гощавка, песни и музика, изпълнявана на гайда, *кеменче* /цигулка/ и тъпан. Тържеството завършва с хоро. От този момент младите са годеник и годеница⁸.

Традиционната сватба у българите в Бесарабия и Южна Русия трае, както и в България в миналото, цяла седмица — от сряда вечерта до сряда вечерта през идната седмица. Преди същинската сватба се определят и обредните лица: кум и кума, девер и съща зълва, слугари и т. н. В сряда преди венчавката майката на младоженика отива с жени у момини, като носи кравай и вино, а подир това ходи у кума, девера и другите близки роднини да ги *калеса* /покани/ на сватбата. Много често за тази цел се определят млад момък, или мома, наричани съответно *калесник*, *калеска*. Те обикалят роднини и близки, които трябва да бъдат поканени на сватбата с бъклица, пълна с вино или ракия, като казват: „Млогу ви здрави от чичо... и чина... Да дойдете на сватбата в неделя“. Поканените отпиват от виното и отговарят: „Да си жив /респ. жива/ и здрав /респ. здрава!“⁹.

С развитието на капиталистическите отношения сватбата у бесарабските българи загубва своя общоселски характер, присъщ на традиционната българска сватба. Класовата диференциация, дразгите между роднините, довеждат до разрушаване на роднинските връзки. На сватбата се канят вече само най-близките хора и съседите. По-късно, през първата половина на XX в, кръгът на гостите по време на сватбеното тържество отново се разширява — вече се канят членове на колективите, където младите работят.

В четвъртък се правят *засевки*, *замиски*, за да се закваси бракът¹⁰. В други села този обичай се прави в петък и се нарича *меденик*. Названието идва от хляб, намазан с мед и украсен със стафиди, който се предлага на всички участници в обичая, за да е сладък животът на младите¹¹. Сходни обичаи има и у украинците в Полтавския край. В селата Кринично и Новотраяно по време на направата на меденика се мълчи, откъдето и названието на обредния хляб — *мълчан хляб*¹².

При засевките деверът и същата зълва сеят брашно, от което се правят обредните хлябове за кума и за девера. Той играе ролята на шафер, на заложник по време на сватбеното тържество. В. Богишич в своята книга „Юридическият быт болгар“ пише, че замесването на хлябовете е обичай, непознат на други народи. Но има сведения, че тази практика е позната и упражнявана и от сърби, украинци, албанци и др. народи. У молдавяните обредният хляб, правен по време на засевките, се нарича *зиуа чернутулуй*¹³.

След засевките у ергеня се приготвя т. н. *кишкек* /грухано жито/. Названието е познато в Източна Тракия /Ксантийско, Дедеагачко и Гюмюрджина/. В чутури се бие наиснато жито, докато се обелят люспите му. Често пъти в направата му се провежда състезание за най-бързо грухане на жито между младежите, участващи в обичая.

В петък у момини се урежда изложба, показ на чеиза на момата. Все на този ден се прави и *пряпорец* /сватбено знаме/. За целта на прът се окачва бяло платно, на което се пришиват пуканки, орехи и ябълки. Подготвеното знаме се връчва тържествено на девера и то става неотменен негов атрибут по време на сватбата¹⁴. При направата на знамето се пее песен:

Війся, війся, пряпорица
че жда идем в друго село.
Да ни видят другоселки
Тия не гледат пряпорица,
я най гледат деверчето¹⁵.

Засевки се правят и у момата след тези в момъка. Докато се пече меденикът, тук се играят хора, после деверът го разчупва и раздава, като хвърля орехи и стафиди. По време на засевките у момини се донасят и дрехите на булката за сватбата.

В петък момъкът прави прощална вечер със своите другари. Слугарите обслужват гостите, но най-голямо внимание се отделя на кума. По същото време у момини вият венец, като действието е съпроводено от песен:

Вила мома зелен венец,
ем го вила, ем плакала.
Дор плакала, наричала:
— Не те вия да те нося,
да те нося по седенки.
Най те вия да те кине,
да те кине младоженек!¹⁶

В събота в дома на невестата се извършва разчесването и заплитането на косите на невестата. Това се извършва от близки девойки, като една от тях е наричана *плетарица*. Обредът се придружава от песни, които са тъжни по съдържание. Вечерта се прави прощална вечер у момини, на която идват и роднини на младоженеца и носят подаръци на момините родители. Момините дружки приготвят венци и китки за сватбата.

Все в събота в момковата къща се извършва обредът *бръснене на младоженеца*, обред, също придружен от песни, възхваляващи свободния, ергенския живот. В този дом и на този ден се колят животните за сватбата, извършва се обред, означаван като *принос* от кума, роднини и приятели. Кръстникът подарява рокля на булката и съдини за младоженците, както и хранителни продукти. Останалите роднини и близки също носят храни и сладки. Урежда се гощавка за кума и гостите, на която слугарите шетат. В някои селища този принос става

в неделя по време на венчавката или веднага след нея. Кумът е довеждан и отвеждан навреме у дома му с музика, тъй като тази вечер се организира т. н. *кумова вечер*. През същия ден кумът с подаръци за ядене ходи у свещеника и се уговаря за венчавката, която става на негови разноски¹⁷.

В неделя сутринта дружки на булката и нейни роднини я обличат и отвеждат в църквата. Родителите ѝ не ходят с нея на венчавката. Същите обреди се извършват и с момъка. Като необходима дреха на младоженеца за венчавката се изтъква *бурнузът* /горно палто от *чоха* — кафяво сукно с яка и украсено с гайтани/. С тези дрехи младоженецът стои наметнат при венчаването и я сваля чак когато се прибере у дома си.

След венчавката младоженците се връщат по домовете си. Сега младоженецът, придружен от всички сватбари, без родителите си, с гайдата и тъпана, понякога и от цигулари, в компанията на девера, който носи пряпореца в лявата си ръка и бъклицата в дясната, отиват у кума, вземат го и заедно с кумата и роднините им тръгват за невестата. По пътя към тази процесия се присъединяват и други сватбари от селото¹⁸.

На улицата пред момини или в техния двор се извива голямо хоро, докато вътре се слага трапезата, на която сядат кумът и кумата, както и други близки сватбари — ядат, пият и пеят. Булката стои затворена с другарките си в някоя стая с един петел и един пешкир, които се откупват: петелът от един слугар, наричан *петелджия*, а пешкирът от девера. Откупува се и самата булка, и то от младоженеца.

След откупуване на невестата и петела гостите сядат на трапезата. Дават им кравай, върху който има сладка баница. В средата на гощавката изнасят тържествено т. н. *каниска*, *кониска*, *канишка*. Това са два кравая, поставени един върху друг, като горният е украсен с цветя, елха и скован от дърво триъгълник. Нарича се *ела*. Този обреден хляб се поема от кума, който се кръсти, благославя хляба и го предава на своя съсед и т. н. Същото прави и бабалъкът, който предава от ръка на ръка другия кравай. Накрая тези краваи идват до жените на кума и на тъста и остават при тях до края на гощавката. Когато последният свърши, сватбарите влизат в стаята, където е булката, и я извеждат. Всички тези обреди се придружават от шегичи и специални обредни песни, най-често тъжни песни.

Настъпва време за последния обред, свързан с младоженката в башиния ѝ дом — забулването ѝ с червено було. Преди да напусне родната си къща, тя се прощава с родителите си и братчето си, което я извежда до прага на къщата. През това време останалите сватбари товарят откупения чеиз на булката, при което *слугарите*, *изметчиите* от момкова страна се стремят непременно да откраднат нещо¹⁹. Откупените дрехи, натоварени на кола, се откарват у момкови.

След като булката се прости с близките си, сватбеното шествие се отправя към дома на младоженеца. Сега младоженецът дарява братчето на съпругата си с обувки, а сестра ѝ с огледало — ако булката има такива близки. Момковите

родители, които не ходят за булката, я очакват с нетърпение. Те я посрещат с хляб, сол и вино. Обикновено бащата на младоженеца разчупва хляба на кръст върху главата на младоженеца.

Младоженците не влизат веднага в къщи. Те оказват съпротива, особено невестата, докато свекърът и свекървата и други роднини от момкова страна им обещаят подаръци. След всяко обещание те правят крачка напред, а *слугарите, изметчиите* „записват“ на стената на портата тези обещани подаръци. Влизайки вътре, невестата намазва с мед устните на близките на младоженеца, след което започва сватбеното угощение. Начело са кумът и кумата. Угощението е съпроводено с песни и танци. Булчината майка раздава *бухчалъци* /подаръци — ризи, пешкири и др. п./ на свекъра, свекървата и другите роднини според уговорката на годежа. Кумът и всички присъстващи събират пари за булката, т. н. *лив*. В някои села се урежда *гюреш на пехливан* /състезание по борба/. Преди да въведат младоженците в брачната стая, младоженецът се отправя към кума, където трябва да изтърпи остри шегички на слугарите. Това е обред, с който младоженецът взема прошка от кума. Едва сега младоженецът отива при съпругата си в пригответената за първата брачна нощ стая, а кумът тържествено е отвеждан у дома му²⁰.

Сега вече младоженците могат да пристъпят към брачното ложе. Всички останали сватбари, най-вече музикантите, родителите на момъка и на невестата очакват с нетърпение резултата от брачното съставяне. През нощта, щом се констатира, че булката е излязла честна мома, деверът, зълвите и другите роднини отиват у родителите на булката, за да съобщят радостната вест. Деверът гърми три пъти, с което публично се известява за честността на булката.

На следващия ден из селото се разнася *блага ракия, медна ракия*²¹. Обредът се извършва само от мъже, които с менче, пълно с вино, с кравай и червена, подсладена ракия, придружени от музика, обикалят кума, рода и роднини и черпят със сладка ракия, шумно демонстрирайки по улиците честността на момата. У родителите на невестата този ден също става гощавка, с което се чества майката, откърмила и възпитала достойна дъщеря. Тя дарува сватбарите с кърпи. Вечерта сватбеното тържество се премества у младоженеца, където се осъбва във веселби. Сега тук се носят подаръци за покъщнина: съдове и принадлежности за домакинството, дори и добитък, с което се полагат основите на новата къща.

Но боже опази, ако булката излезе нечестна. Музикантът-шут спира веселбата, разстройва цигулката. На родителите на булката носят ракия и я наливат в пробити чаши, с което им известяват за позора на дъщеря им и това, което ги очаква²².

В някои бесарабски селища е запазен обичаят *водене на чешма*, който е познат и на украинците. Булката се води на чешма от девера и слугарите, където

тя налива вода, която трябва да донесе до къщата на младоженеца, без да излее нито капка. Слугарите хвърлят камъчета или друг боклук във водата, изливат котлите, за да накарат булката отново да отиде на чешмата или на кладенеца и да напълни котлите. Запазването на този обичай у бесарабските българи се дължи на факта, че той е типичен и за сватбата на източните славяни, тъй като по своята същност описваната сватба, и въобще българската сватба, е славянска сватба²³.

В сряда се извършва *отбулването* — последният обред от същинската сватба. За този обред се събират всички роднини — жени у булката, откъдето, придружени от девера и зълвите, отиват с музика у кумата, вземат я и се връщат обратно. Деверът застава в средата на хорото и с две пръчици от роза отбулва булката, като вдига булото и го отмята от главата ѝ. В някои села обредът се извършва от кумата, която подава смъкнатото було на девера. Той го окачва на дърво, където то стои до ново откупване от роднините на булката. След обряда булката раздава от медена пита, приготвена специално за случая от нея. При отбулване на невестата се счупва и дървото на пряпореца. Ябълката и стафидите, с които е украсен, се раздават на всеки участник²⁴. Кумата се отвежда у дома ѝ, както и деверът. Той слага вечеря и веселбата в неговия дом продължава до сутринта, с което се туря край на сватбата.

В някои селища *говеенето* /мълчане/ на булката по отношение на кума и кумата продължава почти месец, обикновено до някой голям празник, когато кумът кани младоженците у себе си и дава прошка на булката, като я дарява с покъщнина. Такава покъщнина дарява и деверът, когато го отвеждат последния ден от сватбата²⁵.

Особено национално своеобразие на сватбата у бесарабските българи и у българите в Южна Русия придават танците /хоро и ръченица/, традиционното облекло, традиционните български ястия, обредните хлябове, както и сватбените песни. Последните придружават почти всички сватбени обреди: засевките, бръсненето на младоженеца, забулването на булката, прощаването на невестата с башиния ѝ дом, поднасянето на благата ракия след положителния резултат при брачното съставяне.

Националният колорит може да се открие в топоними, отразяващи в песните селища в България, откъдето са преселниците българи /Сливен, Загоре/,

Вила са ѝ лоза/2/ винена,
йоколом града/2/ Сливняна,
ни бѣло лоза/2/ винена,
на бѣло мома/2/ Мария
със драгинко си /2/ хортува:...²⁶

...

— Е бре момче, йот Загорче,

като идеш йот Загоре, /2/
не видя ли смин по поле?
— Видях, видях, дребън беше:
на юнака до калпака, /2/
на девъера до пряпора, /2/
на булката до булото²⁷.

Този колорит може да се види в личните имена на героите в песните /Рада, Дона, Пена, Драгана, Гана, Лиляна, Иван, Стоян, Георги, Петър/, както и в терминологията, отразяваща роднинските връзки: кум, кума, свекър, свекърва, девер, зълва, етърва, булка, или пък в думи, свързани с обредния реквизит: пряпор, пряпорец, вируглица, уруглица, сито и т. н.

Някои от песните, записани от Н. Кауфман, са запазили стила, образността, мелодиката на българските сватбени песни отпреди 150 години:

Трепнали са й девят сита,
девят сита коприняни,
я десято сирма й злато
да присяват зимя й небе,
зимя й небе, гора й вода.²⁸

...
Наоди ле са, Доно льо,
наноси ле са, Доно льо,
на тойта хубус,
хубус и младус,
на тойта герджик,
герджик примяна?²⁹

...
Дигнало са й мъгла
юд момкови двори,
та е припаднала
у момяни двори.
Момяните зълви,
къдя ходят-плачат,
момковите зълви
къдя ходят-пеят.³⁰

...
Прощавай, мамо, прощавай,
цветето да ми поливаш
заран със ситна росица,
я на пладнина с водица,

я вечер, мамо, със сълзи.³¹

Обредните хлябове заемат значително място в сватбената обредност у българите и въобще у славяните. До този извод стигат Ф. Д. Волков и Н. Сумцов³².

Запазването на традиционните обичаи и обреди у българите преселници в Бесарабия и Южна Русия се дължи на факта, че те са типични не само за българската традиционна сватба, но и за сватбата на източните славяни, тъй като в своята същност българската сватба е славянска сватба.

При изучаване на сватбените обичаи и обреди на българите преселници в Бесарабия и Южна Русия, за да се разкрие тяхната етническа специфика, те трябва да се сравняват със съответните обичаи и обреди у обкръжаваща ги етническа среда /руси, украинци, молдавяни/. Едва тогава ще се разкрият взаимовлиянията и взаимопроникванията между живеещите съвместно народи.

Така в някои села около Заднаевка и Новотраяна след угощението на годежа извеждат сгодените вече момък и мома от къщи и ги въвеждат в кръг. Това е обред, непознат на българската сватбена обредност, но известен на украинци и молдавяни. Ф. Волков и Н. Сумцов виждат в този обред символично крадене на невестата³³.

Голяма част от терминологията, свързана със сватбените обичаи и обреди у българите в Бесарабия и Южна Русия, говори, че преселниците тук са от Източна България: напр. обредни лица /Булка, слугаре/, обреден реквизит /каниска, кишкек/ и т. н. За уточняване на районите, от които е станало преселването, е необходимо да се направят паралелни проучвания и в определени селища от Източна България.

Както при българите в България, така и при българите преселници в Бесарабия и Южна Русия се наблюдава съкращаване на сватбените обичаи и обреди, изоставяне на първоначалните им магически функции и замяната им с други функции от естетически или развлекателен характер. Така отпадат сговорът, засевките. Л. В. Маркова смята, че у преселниците българи се е запазил макар и не във всички села следсватбеният обичай поврътки. Доказателство за това е и песен, в която този обичай е отразен:

Я мор кума, милно чедо,
юбаво ма прибулвайте,
да ма вятър не навяе,
ясно слънце не нагрее,
че жа ида ю мамини,
ю мамини на поврътки...³⁴.

Горепосочените обичаи и обреди, свързани със сватбата у българите преселници в Бесарабия и Южна Русия, са ценен извор за проучването на душевността на българския народ.

БЕЛЕЖКИ

¹ Державин, Н. С. Очерки быта южно-русских болгар. — Этнографическое обозрение, М., 1898, № 3, с. 37—62; Дякович, В. л. Българска Бесарабия. София, 1930; Зеленчук, В. С. Очерки молдавской народной обрядности /XIX — нач. XX в./, Кишинев, 1959; Маркова, Л. В. Некоторые тенденции в развития культуры быта болгар юго-западных районов СССР, М., 1966; Демиденко, Л. А. Культура и быт болгарского населения у СССР, Киев, 1970.

² Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 61.

³ Пак там, с. 62.

⁴ Пак там, с. 62—63.

⁵ Пак там, с. 64.

⁶ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 45.

⁷ Пак там.

⁸ Пак там, с. 46. Срв. Дякович, В. л. Цит. съч., с. 116.

⁹ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 48.

¹⁰ Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 69.

¹¹ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 49.

¹² Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 70.

¹³ Пак там. Срв. Зеленчук, В. С. Цит. съч., с. 29.

¹⁴ Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 70.

¹⁵ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 29.

¹⁶ Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 71.

¹⁷ Дякович, В. л. Цит. съч., с. 117.

¹⁸ Пак там, с. 118.

¹⁹ Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 75.

²⁰ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 57—58.

²¹ Пак там, с. 58.

²² Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 70; Зеленчук, Н. С. Цит. съч., с. 29.

²³ Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 76—77.

²⁴ Державин, Н. С. Цит. съч., с. 62.

²⁵ Дякович, В. л. Цит. съч., с. 119.

²⁶ Кауфман, Н. Народни песни на българите от Украинска и Молдавска ССР, София, 1982, т. I, с. 371.

²⁷ Пак там, с. 393.

²⁸ Пак там, с. 373.

²⁹ Пак там, с. 384.

³⁰ Пак там, с. 407.

³¹ Пак там, с. 413.

³² По Демиденко, Л. А. Цит. съч., с. 74.

³³ Пак там.

³⁴ Кауфман, Н. Цит. съч., с. 388.

БЪЛГАРСКАТА ФОЛКЛОРНА КУЛТУРА ОТ ТАВРИЯ
/И ОТ БЕСАРАБИЯ/ В ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

КОСТАДИН ДИНЧЕВ

Ако Бесарабия — “историческа област в Югоизточна Европа между реките Днестър, Прут и Дунав”¹ — е територия от Северното Черноморие, в пределите на днешна Молдова и Украйна, то Таврия е южната част на Украйна в Приазовието. Обикновено обаче в България, когато се споменава за “бесарабски българи”, се имат пред вид не само живеещите в Бесарабия “българи, които се преселват в края на XVIII и през XIX в.”, а като цяло всички наши сънародници, които в различно време през последните столетия на османското робство са се преселили в пределите на тогавашната Руска империя. Новите социално-културни условия в резултат на демократичните промени у нас, в Молдова и Украйна създават възможност да се коригират някои представи за тези представители на българския народ. Твърде важно е и за населението, и за науката да се изследват културните традиции, съвременният бит и етно-психологическа нагласа не само на живеещото край Черно море население, но и във вътрешните територии, в т. ч. на изток към Крим и особено край Азовско море. В това отношение едно наблюдение на фолклора при съвременните условия се нуждае от събиране и обнародване на конкретни материали и документи и от непосредствено “надникване” в бита и художественото творчество като цяло, където се намира своеобразна “история” на народа, както той си я разбира².

Този богат източник, макар и да е попадал в ползрението на изследователите в миналото³, не е намерил все още своето пълно и последователно записване на място, обнародване и популяризиране. Всичко това налага, от една страна, широкомащбен, а от друга, по-дефиниран подход към бита и творчеството и на тези нашите сънародници, живеещи извън пределите на България.

Преселението — исторически податки

Историческите документи за българските преселения към Бесарабия /оттам и за Таврия/ те са много. По-сигурни са сведенията на Иван Селимински /1799—